

MINI FUTBOLNING O'YIN QOIDASI

Davranov Ernazar Orziyevich*Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM dotsenti*

Annotatsiya. Ushbu maqolada mini futbolning (futzal) xalqaro reglament asosidagi o'yin qoidalari yoritilgan. Mini futbolning FIFA va AMF tomonidan tasdiqlangan rasmiy qoidalari, o'yin maydoni talablari, o'yinchilarning tarkibi, hakamlarning vazifalari, o'yinni boshlash tartibi hamda to'pni o'yinga kiritish holatlari ilmiy-uslubiy asosda tahlil etilgan. Shuningdek, aut, erkin zarba, burchak zarbasi, jarima zarbasi kabi o'yin elementlari, intizomiy choralar hamda hakamlar tizimining ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: mini futbol, o'yin qoidalari, hakam, reglament, intizomiy chora, o'yinchilar tarkibi.

Аннотация. В данной статье рассмотрены правила игры в мини-футбол (футзал) на основе международного регламента. Освещены официальные правила, утвержденные FIFA и AMF, требования к игровому полю, состав команды, обязанности судей, порядок начала игры и введения мяча в игру. Также раскрываются такие игровые элементы, как аут, свободный удар, угловой удар, штрафной удар и дисциплинарные меры.

Ключевые слова: мини-футбол, правила игры, судья, регламент, дисциплинарные меры, состав игроков.

Annotation. This article examines the official rules of mini football (futsal) based on the international regulations. It explains the rules established by FIFA and AMF, the requirements of the playing court, the composition of players, responsibilities of referees, match procedures, and ball-in-play situations. It also analyzes elements such as throw-in, free kick, corner kick, penalty kick, and disciplinary measures in futsal competitions.

Keywords: futsal, game rules, referee, regulations, disciplinary actions, team composition.

KIRISH

Mini futbol yoki futzal bugungi kunda butun dunyoda keng ommalashgan sport turlaridan biridir. Ushbu o'yin o'z dinamikasi, texnik mahorat darajasi, tezkor taktik qarorlar qabul qilishni talab etishi bilan ajralib turadi. Mini futbol katta futbolning muqobili bo'lib, kichik maydonlarda va katta tezlikda o'ynalishi bilan sportchilarda epchillik, tezkorlik, aniqlik va koordinatsiya kabi fazilatlarni rivojlantiradi.

Mini futbolning o'yin qoidalari FIFA (Xalqaro futbol federatsiyalari assotsiatsiyasi) tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, butun dunyo bo'yicha yagona reglament asosida boshqariladi. Ayrim mamlakatlarda futzal AMF (Mini futbol assotsiatsiyalari xalqaro federatsiyasi) qoidalari asosida ham o'tkaziladi. Shunday bo'lsa-da, mazkur sport turining asosiy tamoyillari barqaror bo'lib, axloqiy me'yorlarga asoslangan sport madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi.

Mini futbol qoidalarining o'rganilishi ushbu sport turi bilan shug'ullanuvchi sportchilar, hakamlar, murabbiylar va sport sohasida ta'lim olayotgan talabalarning nazariy bilimlarini to'ldirishga, o'quv va musobaqa jarayonini ilmiy-uslubiy asosda tashkil etishga yordam beradi. Shu sababli mazkur ma'ruzada mini futbolning xalqaro reglament asosidagi o'yin qoidalari tizimli yondashuv bilan yoritib beriladi.

Mini futbol o'yin qoidalarini belgilovchi xalqaro tashkilotlar

Mini futbolning o'yin qoidalari xalqaro miqyosda ikki asosiy tashkilot tomonidan tartibga solinadi[4]:

FIFA (Fédération Internationale de Football Association). FIFA – futzal bo'yicha xalqaro musobaqalarni tashkil qiluvchi asosiy tashkilotdir. FIFA futzali 1988-yilda rasmiy sport turi sifatida e'tirof etilgan va shu kundan boshlab uning o'yin qoidalari ishlab chiqilgan. FIFA qoidalari bo'yicha o'yin 5 nafar futbolchidan (4 nafar maydon o'yinchisi va 1 nafar darvozabon) iborat tarkibda o'tkaziladi. FIFA futzal musobaqalari yil sayin o'tkazilib kelinadi va ular professional sport darajasida yuqori nufuzga ega.

AMF (Asociación Mundial de Futsal). AMF — mini futbolning ikkinchi yo'nalishini rivojlantiruvchi xalqaro tashkilot bo'lib, 1971-yilda tashkil etilgan.

AMF FIFA-dan mustaqil faoliyat yuritadi. Uning o'yin qoidalari biroz farq qiladi, masalan:

- darvozabon to'pni qo'lga olish va ushlab turish vaqtida cheklov boshqacha;
- o'yin maydoni o'lchamlarida farq bo'lishi mumkin;
- ba'zi qoidabuzarliklar uchun jazolar turlicha belgilangan.

Hozirda dunyoning ko'plab mamlakatlarida futzal musobaqalari aynan FIFA reglamenti asosida tashkil etiladi. Ammo Lotin Amerikasi mamlakatlari AMF qoidalari asosida o'ynashni davom ettirmoqda[1].

O'yin boshlash tartibi va davom etish qoidalari.

O'yin hakamning hushtagi bilan boshlanadi. Uchrashuv markaziy to'p tepish orqali boshlanadi. O'yin boshlanishidan avval tashlab berilgan to'pni musobaqa tashkiliy qo'mitasi yoki hakamlar qur'a tashlash orqali aniqlaydi. Qur'a yutgan jamoa o'yinni boshlash yoki darvoza tanlash huquqiga ega bo'ladi.

O'yin quyidagi vaziyatlarda to'xtatilishi va davom ettirilishi mumkin:

- Agar to'p maydon chizig'idan tashqariga chiqsa;
- Qoidabuzarlik sodir bo'lsa;
- Hakam o'yin xavfsizligini ta'minlash zarur deb hisoblaganda o'yinni to'xtatadi;
- O'yinda jarohat yoki texnik nosozlik yuzaga kelsa.

O'yin davomida to'p faqat hakam hushtak chalgandan so'nggina o'lik vaziyatdan tirik vaziyatga o'tadi. Har qanday o'yin qayta boshlanishi hakamning ruxsati bilan amalga oshiriladi[3].

To'pni o'yinga kiritish va o'yin harakatlari

Mini futbol o'yinida to'pni o'yinga kiritishning bir necha usullari mavjud. Har bir usul xalqaro reglament asosida qat'iy tartibda bajariladi.

Aut (tashqariga chiqqan to'pni o'yinga kiritish). Agar to'p yon chiziqdan tashqariga chiqsa, o'yin aut zarbasi bilan davom ettiriladi. Aut qo'li bilan emas, balki oyoq bilan bajariladi. To'p chiziq ustiga qo'yilmasdan, uning tashqarisidan tepiladi. Raqib o'yinchi to'p tepilayotgan joydan kamida 5 metr uzoqlikda turishi shart.

Burchak zarbasi. Agar himoyalanayotgan jamoa o'yinchisidan to'p darvoza chizig'idan tashqariga chiqsa, hujumchi jamoa uchun burchak zarbasi beriladi. Bu zarba o'yin maydonidagi burchak sektoridan amalga oshiriladi.

Erkin zarba. Erkin zarba to'g'ridan-to'g'ri darvozaga yo'naltirilishi mumkin. U kichik qoidabuzarliklar uchun belgilanadi. Qarshi jamoa o'yinchilari kamida 5 metr masofada turishlari shart.

Jarima zarbasi. Jiddiy qoidabuzarlik sodir bo'lganida jarima zarbasi belgilanadi. 6 metrlik nuqtadan to'g'ridan-to'g'ri zarba amalga oshiriladi. Agar jamoa bir taym davomida 5 martadan ortiq qoidabuzarlik qilsa, 10 metrlik jarima zarbasi beriladi.

Darvozabonning to'pni o'yinga kiritishi. Darvozabon to'pni qo'li bilan yoki oyog'i bilan o'yinga kiritishi mumkin. Ammo FIFA futzal qoidalariga ko'ra, darvozabon to'pni qo'lda ushlab 4 soniyadan ortiq ushlab turishi mumkin emas[2].

Xulosa.

Mini futbol bugungi kunda jahon miqyosida ommalashgan sport turi bo'lib, u professional va havaskor sportchilar o'rtasida keng tarqalgan. Ushbu maqolada mini futbolning xalqaro reglament asosidagi o'yin qoidalari tizimli ravishda yoritildi. O'yin qoidalarining puxta o'rganilishi nafaqat sportchilarning mahoratini oshiradi, balki hakamlik tizimini takomillashtirishga, musobaqalarni adolatli va shaffof o'tkazishga xizmat qiladi. Mini futbolning texnik va taktik imkoniyatlari, o'yin intizomi va sport madaniyati yuksak natijalarga erishishda muhim omil hisoblanadi. Shu bois, ushbu sport turining nazariy asoslarini o'rganish ta'lim va sport sohasida katta ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov B. Mini futbol nazariyasi va uslubi. – Toshkent: O'zDJTSU, 2020.
2. Rakhimov M. Sport o'yinlarida hakamlik asoslari. – Toshkent: "Fan va sport", 2019.
3. Ahmedov Sh. Futzal va uning rivojlanish bosqichlari. – Qarshi: Nasaf nashriyoti, 2021.
4. O'zbekiston Futbol Assotsiatsiyasi futzal reglamenti. – Toshkent, 2022.